

जे जे आपणासी ठावे, ते ते इतरांसी सांगावे
शहाणे करूनी सोडावे, सकळ जन

संरक्षापक्क संपादकः
कै. देविदासराव रसाळ

गोदातीर समाचार

संपादक
केशव धोणसे पाटील

प्रश्न केवळ कपड्याचा नाही, मानसिकतेचा!

स्त्रीने कोणते कपडे घालावेत, कुठे जावे, किती वाजता घराबाहेर पडावे, कसे वागावे या प्रश्नांभोवती भारतीय समाजात वर्षानुवर्षे नैतिकतेचे पहारे उभे केले गेले. मात्र, एखाद्या पुरुषाने स्त्रीचा विनयभंग केला, तिचा पाठलाग केला किंवा लैंगिक अत्याचार केला की, त्यामागेही तिच्या कपड्यांचा, वागण्याचा किंवा स्वातंत्र्याचा संबंध शोधण्याचा प्रयत्‍न होतो. दिल्ली उच्च न्यायालयाने अशाच मानसिकतेला फटकारत एक अत्यंत महत्त्वाचा संदेश दिला आहे की, स्त्रीचे कपडे हे पुरुषाच्या लैंगिक वर्तनाचे कारण किंवा समर्थन होऊ शकत नाहीत. न्यायालयाची ही भूमिका केवळ एका खटल्यापुरती मर्यादित नाही. ती समाजाच्या खोलवर रुजलेल्या त्या पूर्वग्रहांवर प्रहार करते, ज्यामध्ये गुन्हेगाराच्या कृतीपेक्षा पीडितेच्या कपड्यांची चौकशी अधिक केली जाते. जीन्स घातल्याने तरुण मुले ‘बिघडू शकतात’, असा युक्तिवाद करणे हा केवळ हास्यास्पद विचार नाही, तर पुरुषांच्या वर्तनाची जबाबदारी स्त्रीवर दकलण्याचा धोकादायक प्रयत्‍न आहे. गुन्हा करणाऱ्या व्यक्तीने आपल्या कृतीची जबाबदारी स्वीकारण्याऐवजी ‘तिने असे कपडे घातले होते’, ‘ती रात्री बाहेर होती’, ‘तिने आकर्षकपणे वागले’, ‘तिने प्रतिकार केला नाही’ अशा कारणांचा आधार घेणे म्हणजे गुन्हाचे समर्थन करण्यासारखेच आहे. कपडे बदलले की, मानसिकता बदलत नाही. पूर्वी साडी, स्कर्ट किंवा बिनबाह्यांचे कपडे चर्चेचा विषय होते; आज जीन्स किंवा आधुनिक पोशाख लक्ष्य बनतात. उद्या कदाचित दुसरे काही असेल. प्रश्न कपड्यांचा नाही; प्रश्न स्त्रीच्या स्वातंत्र्याकडे पाहण्याच्या दृष्टिकोनाचा आहे. न्यायालयात एखाद्या महिलेच्या चारित्र्यावर, पोशाखावर किंवा वैयक्तिक निवडींवर प्रश्न उपस्थित करून तिला लज्जित करणे हा न्याय मिळवण्याचा मार्ग असू शकत नाही. जर जीन्स घातल्यामुळे मुलांची ‘वृत्ती बिघडते’, असा दावा कोणी करत असेल तर खरा प्रश्न उलट विचारला पाहिजे की, आपण मुलांना काय शिकवत आहोत? आकर्षण आणि अधिकारभावना यातील फरक त्यांना शिकवता येत नाही का? स्वतःच्या इच्छांवर नियंत्रण ठेवणे, दुसऱ्याच्या संमतीचा आदर करणे आणि स्त्रीकडे स्वतंत्र व्यक्ती म्हणून पाहणे ही संस्कारांची मूलभूत तत्त्वे नाहीत का? लैंगिक छळ ही कोणाची चूक नसून गुन्हेगाराची निवड असते. पाठलाग करणे ही निवड असते. अवांछित स्पर्श करणे ही निवड असते. अश्लील टिप्पणी करणे ही निवड असते. लैंगिक अत्याचार करणे ही तर अधिक गंभीर गुन्हेगारी कृती असते. या प्रत्येक कृतीची जबाबदारी करणाऱ्या व्यक्तीचीच असते. पीडितेच्या पोशाखाला त्यासाठी दोषी ठरवणे म्हणजे गुन्हेगाराला अप्रत्यक्षपणे संरक्षण देणे. याचा अर्थ समाजात सभ्यता, संस्कृती किंवा पोशाखाबाबत चर्चा होऊ नये, असा नाही. प्रत्येकाला आपल्या मूल्यांनुसार मत व्यक्त करण्याचा अधिकार आहे. परंतु त्या मताच्या आधारे दुसऱ्याच्या स्वातंत्र्यावर बंधने घालणे किंवा कायद्याचे उल्लंघन करणाऱ्या वर्तनाला समर्थन देणे मान्य होऊ शकत नाही. संस्कृतीच्या नावाखाली स्त्रीच्या स्वातंत्र्यावर पहारा आणि पुरुषाच्या चुकीवर मौन, ही दुहेरी नैतिकता आता थांबली पाहिजे. खरे तर स्त्रीच्या कपड्यां-मध्ये ‘धोका’ शोधणाऱ्या समाजाने पुरुषांच्या मानसिकतेकडे अधिक गांभीर्याने पाहण्याची गरज आहे. मुलांना मुलींपासून दूर ठेवणे हा उपाय नाही; मुलांना समानता, संमती आणि सन्मान शिकवणे हा खरा उपाय आहे. स्त्रीने काय घालावे यावर नियम बनवण्यापेक्षा पुरुषाने दुसऱ्याच्या मर्यादेचा आदर का करावा, हे शिकवणे अधिक महत्त्वाचे आहे. भारतीय संस्कृतीमध्ये उत्तेजक कपडे घालण्याचा प्रघात नाही. कपड्यांवरून लैंगिकता जरी ठरत नसली तरी त्यावरून सभ्यता नक्कीच ठरते. म्हणूनच आपल्या देशामध्ये विविध राज्यांमध्ये विविध प्रकारचे पोशाख घातले जातात. यावरून तेथील संस्कृती समजते. तसेच कपड्याचा उपयोग हा लज्जा रक्षणासाठी असतो, प्रदर्शनासाठी नाही. उत्तेजक कपडे घातल्याने लैंगिक गुन्हे वाढतात हा सर्वसामान्य अनुभव आहे. यामुळेच घरामध्ये कोणी कसलेही कपडे घातले तरी त्याबद्दल आक्षेप असण्याचे कारण नाही. परंतु समाजामध्ये वावरत असताना सामाजिक चालीरीती, परंपरा आणि सगळ्यांचा सन्मान राखणे गरजेचे आहे. म्हणूनच आपण प्रसंगानुसार वेगवेगळे कपडे वापरत असतो. लग्नात घालावयाचे कपडे आपण कधीच अंत्यविधीला जाताना घालत नाही, याचीही नोंद घेणे गरजेचे आहे.

हार मानायची नाही, जिंकायचं आहे!

दरवर्षी १८ ऑगस्ट रोजी कधीही हार मानू नका दिवस पाळला जातो. हा दिवस मानवी जिद्द, चिकाटी आणि संकटांवर मात करून पुढे जाण्याच्या आत्मविश्वासाचा सन्मान करतो.मानवी जीवन हे सुख-दुःखाचे, यशापयशाचे आणि चढ-उताराचे एक चक्र आहे. प्रत्येक व्यक्तीच्या आयुष्यात कधी ना कधी असा प्रसंग येतो, जिथे सगळे मार्ग बंद झाल्यासारखे वाटतात आणि मन निराश होते. अशा कठीण परिस्थितीत माणसाला जाण्याची, पुन्हा लढण्याची आणि जिद्दीने पुढे जाण्याची गरज असते. हाच संदेश जगाला देण्यासाठी हा दिवस’ साजरा केला जातो. हा दिवस मानवी चिकाटी, जिद्द आणि संकटांवर मात करण्याच्या आत्मविश्वासाचे प्रतीक आहे. ‘कधीही हार म नू नका दिवस’ साजरा करण्यामागचा मुख्य उद्देश लोकांना अपयशाच्या गर्तेतून बाहेर काढून त्यांच्यात आशाेचा किरण निर्माण करणे हा आहे. अपयश ही यशाची पहिली पायरी असते, हे समजून घेणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे.

आयुष्याच्या प्रवासात प्रत्येकाच्या वाट्याला अडचणी, अपयश, संघर्ष आणि निराशेचे क्षण येतात. काही जण त्या अडचणींसमोर हार मानतात, तर काही जण त्याच अडचणींना आपल्या यशाची पायरी बनवतात. जिंकणारा माणूस तो नसतो ज्याला कधीच अपयश येत नाही; तर तो असतो जो अपयशानंतरही पुन्हा उभा राहतो आणि नव्या जोमाने प्रयत्‍न करतो. हार मानायची नाही, जिंकायचं आहे! हा केवळ एक विचार नाही, तर संघर्षातून यशाकडे घेऊन जाणारा जीवमंत्र आहे. कितीही संकट आली, कितीही अडथळे आले, कितीही वेळा अपयश मिळालं तरी ध्येयावर विश्वास ठेवून, मेहनत आणि सातत्याच्या जोरावर शेवटपर्यंत लढत राहायचं आहे. कारण प्रयत्‍न करणाऱ्याचा पराभव कधीच कायमचा नसतो.

प्रत्येक कठीण काळ आपल्याला काहीतरी नवीन शिकवून जातो. जेव्हा आपण संकटांना धाबरण्याऐवजी

त्यांचा सामना करतो, तेव्हा आपल्यातील खरी ताकद बाहेर पडते. इतिहास साक्षी आहे की, जगात जे जे महान लोक झाले, त्यांनी अनेक अपयशांचा सामना केला, पण त्यांनी कधीही हार मानली नाही.

जसे की, थॉमस एडिसन यांनी विजेचा दिवा बनवण्यापूर्वी हजारो अयशस्वी प्रयोग केले, पण ते कधीही मागे हटले नाहीत. जर त्यांनी हार मानली असती, तर जगात इतका मोठा शोध लागला नसता. धीर न सोडता सतत प्रयत्‍न करत राहिल्यास यश नक्कीच मिळते, हाच या दिवसाचा मूळ संदेश आहे. आयुष्यात यश मिळवण्यासाठी ध्येय स्पष्ट असणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. आपल्याला नेमके काय साध्य करायचे आहे, हे ठरवले की त्या दिशेने योग्य नियोजन करता येते. ध्येय गाठण्यासाठी मेहनत, शिस्त आणि सातत्य आवश्यक आहे. मार्गात अनेक अडचणी व अपयश आले तरी निराश न होता त्यातून शिकून पुढे जात राहिले पाहिजे. ध्येयावर विश्वास ठेवून सतत प्रयत्‍न करणाऱ्या व्यक्तीला यश नक्कीच मिळते. म्हणूनच, ध्येय स्पष्ट ठेवा, प्रयत्‍न सातत्याने करा आणि हार मानू नका.

आयुष्यात अपयश येणे ही स्वाभाविक गोष्ट आहे. अपयश म्हणजे शेवट नसून यशाकडे जाणारी एक पायरी आहे. प्रत्येक अपयशातून आपल्याला आपल्या चुका समजतात आणि त्यातून नवीन शिकायला मिळते. त्यामुळे अपयशामुळे निराश होऊन प्रयत्‍न सोडू नयेत. उलट, आपल्या चुका सुधारून अधिक आत्मविश्वासाने पुन्हा प्रयत्‍न केले पाहिजेत. अपयशातून शिकणारा आणि पुन्हा उभा राहणारा माणूसच शेवटी यश मिळवतो. म्हणून अपयशाला धाबरू नका, त्यातून शिका आणि जिद्दीने पुढे चला.

आयुष्यात अडचणी येणे अपरिहार्य आहे. परिस्थिती कितीही कठीण असली तरी समस्यांपासून पळून न जाता त्यांचा धैर्याने सामना केला पाहिजे. अडचणी आपल्याला खचवण्यासाठी नसतात, तर आपली ताकद आणि आत्मविश्वास वाढवण्यासाठी असतात. संकटांच्या वेळी शांत राहून योग्य मार्ग शोधला पाहिजे आणि प्रयत्‍न करत राहिले पाहिजेत. धैर्य, संयम आणि जिद्द यांच्या जोरावर मोठ्यात मोठ्या अडचणींवर मात करता येते. म्हणून संकटांना धाबरू नका, त्यांचा सामना करा आणि यशाच्या दिशेने पुढे चला. यशस्वी होण्यासाठी सर्वप्रथम स्वतःवर विश्वास असणे गरजेचे आहे. इतरांनी आपल्यावर विश्वास ठेवला नाही, तरी आपण आपल्या क्षमतेवर विश्वास ठेवला पाहिजे. आत्मविश्वासामुळे अडचणींचा सामना करण्याचे धैर्य मिळते आणि अपयशानंतर पुन्हा प्रयत्‍न करण्याची प्रेरणा मिळते. स्वतःवर विश्वास असेल तर कठीण वाटणारे ध्येयही साध्य करण्याची ताकद निर्माण होते. आत्मविश्वास

हीच विजयाची पहिली पायरी आहे. म्हणून स्वतःला कमी समजू नका, स्वतःवर विश्वास ठेवा आणि जिद्दीने पुढे चला.

यश एका दिवसात किंवा एका प्रयत्‍नात मिळत नाही. यशासाठी सातत्याने मेहनत आणि प्रयत्‍न करणे आवश्यक आहे. रोज केलेली छोटी-छोटी प्रगती आपल्याला हळूहळू मोठ्या ध्येयाच्या जवळ घेऊन जाते. कधी अपयश आले किंवा अपेक्षित परिणाम मिळाला नाही, तरी प्रयत्‍न थांबवू नयेत. सातत्य, संयम आणि मेहनत यांच्या जोरावर अशक्य वाटणारे ध्येयही साध्य करता येते. म्हणून कितीही अडचणी आल्या तरी प्रयत्‍नांमध्ये सातत्य ठेवा आणि आपल्या ध्येयाकडे पुढे जात राहा.

आयुष्यात पुढे जाण्यासाठी सकारात्मक विचार करणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. माझ्याकडून होणार नाही असा विचार केल्याने आपला आत्मविश्वास कमी होतो. त्याऐवजी मी प्रयत्‍न करणार, माझ्या चुका सुधारून नक्कीच शिकणार असा सकारात्मक दृष्टिकोन ठेवला पाहिजे. अडचणी आल्या तरी निराश न होता त्यातून मार्ग शोधला पाहिजे. सकारात्मक विचार आपल्याला आत्मविश्वास, धैर्य आणि पुढे जाण्याची प्रेरणा देतात. म्हणून नकारात्मक विचारांना दूर ठेवून स्वतःक व विश्वास ठेवा आणि प्रत्येक परिस्थितीत सकारात्मक राहा.

आयुष्यात पुढे जाताना आपल्याला अनेकदा टीका आणि नकारात्मक प्रतिक्रिया ऐकायला मिळतात. अशा वेळी खचून न जाता टीकेतून आपल्या चुका आणि कमतरता ओळखल्या पाहिजेत. योग्य टीका ही आपल्याला स्वतःमध्ये सुधारणा करण्याची आणि अधिक चांगले बनण्याची संधी देते. प्रत्येक टीकेला मनावर न घेता त्यातील योग्य गोष्टी स्वीकारून त्यावर काम केले पाहिजे. टीका ही थांबण्याचे कारण नसून स्वतःला अधिक सक्षम बनवण्याची संधी आहे. त्यामुळे टीकेतून शिका, चुका सुधारा आणि आत्मविश्वासाने पुढे चला.

वेळ ही आपल्या जीवनातील सर्वात मौल्यवान गोष्ट आहे. पैसा आणि इतर वस्तू पुन्हा मिळवता येतात; पण एकदा गेलेला वेळ पुन्हा परत मिळत नाही. त्यामुळे यशस्वी जीवनासाठी वेळेचा योग्य उपयोग करणे अत्यंत आवश्यक आहे. आपल्या ध्येयांप्रमाणे दिवसाचे नियोजन केले पाहिजे. अभ्यास, काम, विश्रांती आणि मनोरंजन यासाठी योग्य वेळ दिला तर जीवन शिस्तबद्ध होते. मोबाईल, सोशल मीडिया आणि अनावश्यक गोष्टींमध्ये वेळ वाया घालवणे टाळले पाहिजे. तसेच काम पुढे दकलण्याची सवय सोडून ते योग्य वेळी पूर्ण करण्याचा प्रयत्‍न केला पाहिजे.

वेळेचा सदुपयोग कर. रोज केलेली छोटीशी मेहनत भविष्यात मोठे यश मिळवून देऊ शकते. म्हणूनच गेलेल्या

निरास्येच्या गर्तेत सापडलेल्यांना हवा मानसिक आधार

माझ्या जगण्याला काहीच अर्थ राहिलेला नाही, त्यामुळे मला मरावेसे वाटत आहे, असा एका मैत्रिणीने केलेला मॅसेज. ऐन तरुण वयातील ही तरुण मैत्रीण. तिने केलेल्या एका मॅसेजमुळे माझ्या डोक्यात अनेक विचार आले. म्हणजेच जीवन सुंदर जागायचे वय असताना तरुण पीढीच्या मनात जर मरायचे विचार येत असतील तर यावर मोठ्या पातळीवर विचारामंथन होणे खूप गरजेचे झाले आहे. कारण मैत्रीणींच्या मनामध्ये आमच्यासारख्या अनेक तरुण पوراंच्या म नातला आहे. त्यामुळे तरुणांच्या मनातला हा नकारात्मक विचार नष्ट करून त्यांना निराशेच्या गर्दीतून बाहेर काढणे अत्यंत आवश्यक आहे...

आमच्या पिढीतील अनेक पोरामध्ये आज हिंमत, सचनशक्ती आणि समजूतद-ारपणाचा प्रचंड अभाव दिसून येतो. आजकालची मोठ्ठी पीढी शुद्धक-क्षुल्लक कारणांसाठी मोठे-मोठे निर्णय घेताना मागचा-पुढचा साधा विचारही करत नाही. म्हणून आयुष्यामध्ये येणाऱ्या

संकटांना हिंमतीने सामोरे जाण्याची कुवत आमच्या कितीतरी पोरामध्ये दिसत नाही. त्यामुळे ही पोरं हळूहळू निराशेच्या गर्दीमध्ये जातात. तिथून बाहेर निघण्याचा कोणताही मार्ग सापडला नाही तर मग सरळ ही पोरं पंख्यावर लटकलेली, नदी-तलावात तरंगत असलेली, रुळावर-रस्त्यावर चेंदांमेंदा झालेली आणि कायमची झोपी गेलेली दिसतात. त्यामुळे आमच्या पोराना पुस्तकी शिक्षण जरूर द्या, पण त्या शिक्षणासोबतच आयुष्य जगण्याचे घडेही लहानपणापासून दिले पाहिजे...

आज आमच्या तरुण पोरानंच्या मनामध्ये नेमके आहे तरी काय? कुठे

भेटत राहतील, पण आज निराशेच्या गर्दीत सापडलेल्या पोरानंचे जीवाचे काय? कोण होईल त्यांचा आज सारथी, कोण काढेल त्यांना या संकटातून बाहेर. कारण अशा कठीण काळात त्यांना उपदेशाची नाही तर त्यांना गरज असते आपल्या मदतीची, आपल्या मानसिक आधाराची. पण बऱ्याचदा आपण त्याकडे दुर्लक्ष करतो...

खरंतर आयुष्याची लढाई ही आपल्या एकट्यालाच लढावी लागते. परंतु जेव्हा आपल्या कठीण काळात आ-पली माणसे आपल्या पाठीशी खंबीरपणे उभी राहतात तेव्हा मोठी संकटेही चिह्नर

वाटायला लागतात. त्यामुळे जर आपल्या सहवाससाठील कुणीही त्यांच्या वाईट काळातून जात असतील तर त्यांना आधार द्या, त्यांच्या सोबत राहा. वैयक्तिक रस्वे-फुगवे सोडून त्यांना तिथून बाहेर काढण्याचा प्रयत्‍न करा. आपली छोटीशी एक मदत कुणाचे तरी आयुष्य पुन्हा एकदा नव्याने फुलवू शकते, चमकवू शकते. कारण कधी-कधी मेडिकलमधील गोळ्या-औषधी पेक्षा कुणाचा तरी मिळालेला मानसिक आधार ही खूप मोठी औषध असते..

लहान मुले जेव्हा चालण्याचा प्रयत्‍न करतात तेव्हा ती अनेकदा पडतात. पडल्यावर पुन्हा उठतात आणि पुन्हा चाल-तात. पण ही बाब जेव्हा आपल्या लक्षात येते तेव्हा आपण त्यांना हात देतो, हात देऊन त्यांना चालवितो. एकदा ही पोरं चालायला लागली तर त्यांना कोणत्याही आधाराची गरज नसते, तीच स्वतःहून चालतात आणि धावतातही. अगदी तसंच आज समाजामध्े बरीच मंडळी अशी आहे, जि निराशेच्या गर्दीत फसलेली आहे. त्यांना चिंता, ताणतणाव वारंवार छळतो आहे. मनातील भीती त्यांना सतावते आहे. अशा लोकांच्या वाईट काळात जर आपण त्यांच्या

पाठीशी खंबीरपणे उभे राहून त्यांना मदत केली तर तीही माणसे चालू शकतात, धावू शकतात आणि सुंदर आयुष्य आनंदाने जगू शकतात. गरज आहे ती फक्त आपल्या एका मदतीची... आयुष्यामध्ये येणारे अपयश, वेळोवेळी झालेली निराशा, सतत वाटणारी भीती, आपल्याच माणसांकडून झालेला विश्वास-घात, अपेक्षाभंग अशा विविध कारणांमुळे आपल्या मनामध्ये बरेचसे नकारात्मक विचार येत असतात. त्यावेळी आयुष्य नकोसे वाटायला लागते. कंटाळ येतो आयुष्याचा. परंतु स्वतःला संपविणे हा काही संकटावरील उपाय होऊ शकत नाही. अशावेळी ‘एकमेका सहाम्य करू अवघे धरू सुपंथ’ या संत तुकाराम महाराज यांनी सांगितलेल्या वचनांप्रमाणे प्रत्येकांनी वागले पाहिजे. जेणेकरून आयुष्यात कितीही संकटे आली तरीही ‘होय, मला जगायचे आहे’ हे वाक्य प्रत्येकाच्या मुखामध्ये असायला हवे हा आशावाद ठेवून लिहिलेला हा लेखप्रपंच.

-सुरज पी दहागावकर

चंद्रपूर
मो. ८६९८६९५८४८

सार्वजनिक वाहतुकीला प्रोत्साहन देणे ही काळाची गरज!

वाढते शहरीकरण, वाहनांची झपाट्याने वाढणारी संख्या आणि त्यातून निर्माण होणारे वायुप्रदूषण यामुळे शहरांचे आरोग्य धोक्यात आले आहे. रस्त्यांवरील खासगी वाहनांची गर्दी, वाहतूक कोंडी, वाढता प्रवासाचा वेळ आणि वाढते प्रदूषण या समस्या दिवसेंदिवस गंभीर होत आहेत. या पाश्र्भाभूमीवर सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्था सक्षम करणे आणि नागरिकांना सार्वजनिक वाहतुकीचा अधिकाधिक वापर करण्यास प्रवृत्त करणे ही काळाची गरज आहे.

पर्यावरण तज्ज्ञांकडून सातत्याने सार्वजनिक वाहतुकीला प्राधान्य देण्याचे आवाहन केले जाते. एका बसमधून अनेक प्रवासी प्रवास करू शकतात. त्यामुळे रस्त्यावर खासगी वाहनांची संख्या कमी होऊन इंधनाची बचत होते, वाह-तूक कोंडी कमी होते आणि प्रदूषणावर नियंत्रण मिळविण्यास मदत होते. भविष्यातील शहरे पर्यावरणपूरक आणि राहण्यायोग्य बनवायची असतील, तर सार्वजनिक वाहतूक हा त्याचा महत्त्वाचा आधार ठरणार आहे.

मात्र प्रत्यक्ष परिस्थिती पाहिली तर सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्थेकडे अनेक शहरांमध्ये पुरेसे

गांभीर्याने पाहिले जात नाही. बससेवा ही सामान्य आणि मध्यमवर्गीय नागरिकांच्या दैनंदिन जी-वनाचा महत्त्वाचा आधार आहे. कामगार, विद्यार्थी, महिला, ज्येष्ठ नागरिक आणि आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक मोठ्या प्रमाणावर सार्वजनिक वाहतुकीवर अवलंबून असतात.

त्यामुळे बसची संख्या कमी असणे, वेळापत्रकातील अनियमितता, बस उशिरा येणे किंवा प्रवाशांना मोठ्या गर्दीचा सामना करावा लागणे, याचा थेट परिणाम त्यांच्या दैनंदिन जीवनावर होतो.

मुंबईसारख्या महानगरात सार्वजनिक वाह-तूक व्यवस्था ही शहराची जीवनवाहिनी मानली जाते. बेस्ट बससेवेने अनेक दशकांपासून म ुंबईकरांची सेवा केली आहे. मात्र बससेवेतील विविध अडचणी, बसची अपुरी संख्या आणि बदलत्या प्रवासी गरजांमुळे नागरिकांना पर्यायी साधनांचा आधार घ्यावा लागत आहे. पुणे, सोलापूर आणि राज्यातील इतर शहरांमध्येही सार्वजनिक बससेवा अधिक सक्षम करण्याची गरज आहे. विशेषतः नव्या बसगाड्या येण्याच्या घोषणा आणि प्रत्यक्षात रस्त्यावर उपलब्ध होणाऱ्या बस यामध्ये मोठी तफावत राहता कामा नये. नागरिकांना चांगली, सुरक्षित, वेळेवर आणि परवडणारी सेवा मिळाली तरच ते स्वच्छने खा-सगी वाहनांऐवजी सार्वजनिक वाहतुकीचा पर्याय स्वीकारतील. केवळ जनजागृती करून उपयोग नाही; सार्वजनिक वाहतूक प्रत्यक्षात विश्वासार्ह

बनविणे आवश्यक आहे. आज अनेक शहरांमध्ये रिक्षा आणि खा-सगी वाहनांचा वापर वाढला आहे. परिणामी रस्त्यांवरील गर्दी वाढते, पार्किंगचा समस्या निर्माण होते आणि प्रदूषणाचा स्तरही वाढतो. प्रत्येक नागरिकाने स्वतंत्र वाहन वापरल्यास शहराच्या रस्त्यांवर कितीही विस्तार केला तरी वाहतूक कोंडी पूर्णपणे दूर होणार नाही. त्याम ुळे ‘एक व्यक्तीएक वाहन’ या मानसिकतेऐवजी ‘सामूहिक प्रवास’ या संकल्पनेला प्रोत्साहन देणे गरजेचे आहे. सार्वजनिक वाहतूक सक्षम करण्यासाठी सरकार आणि स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी दीर्घकालीन नियोजन करणे आवश्यक आहे. बसची संख्या वाढविणे, नियमित वेळा-पत्रक तयार करणे, बसथांबे सुस्थितीत ठेवणे, प्रवाशांसाठी डिजिटल माहिती व्यवस्था उपलब्ध करून देणे, बससाठी स्वतंत्र मार्गीका निर्माण करणे आणि आधुनिक, पर्यावरणपूरक बसगाड्यांचा ताफा वाढविणे या उपायांवर प्रभावीपणे राबविल्या पाहिजेत.

विद्युत बस हा पर्यावरणपूरक पर्याय असला तरी केवळ इलेक्ट्रिक बस आणणे पुरेसे नाही. त्यासाठी पुरेशा संख्येने बस, चार्जिंग सुविधा, देखभाल व्यवस्था आणि प्रशिक्षित मनुष्यबळ यांचीही आवश्यकता आहे. वाढत्या लोकसंख्येच्या तुलनेत सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्थेचा विस्तार झाला पाहिजे. शहराचा विकास केवळ उड्डाणपूल, महामार्ग आणि म ेट्रोच्या माध्यमातून मोजता कामा नये; सामान्य नागरिकांला आपल्या घरापासून कामाच्या किंवा शिक्षणाच्या ठिकाणी सहज, सुरक्षित आणि परवडणारा प्रवास करता येतो का, यावरही शहराच्या विकासाचे मूल्यामापन झाले पाहिजे.

सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्थेची जबाबदारी केवळ सरकारची नाही. नागरिकांनीही बस, मेट्रो आणि इतर सार्वजनिक वाहतूक साधनांचा शक्य तितका वापर केला पाहिजे. वाहन चालवताना वाहतूक नियमांचे पालन करणे, अनावश्यक हॉर्न न वाजवणे, बसथांब्यांवर शिस्त पाळणे आणि सार्वजनिक मालमत्तेची काळजी घेणे ही प्रत्येकाची जबाबदारी आहे.

राजकीय इच्छाशक्तीचाही येथे मोठा प्रश्न आहे. सार्वजनिक वाहतूक ही दीर्घकालीन गुंतवणूक आहे. तिचे परिणाम लगेच राजकीयदृष्ट्या दिसून येत नसले तरी शहराच्या भविष्यासाठी तिचे महत्त्व अनन्यसाधारण आहे. नागरिकांच्या जिव्हाळ्याच्या प्रश्नांकडे दुर्लक्ष करून केवळ म ठेव्या प्रकल्पांना प्राधान्य देणे योग्य ठरणार नाही. शहरातील सार्वजनिक वाहतूक मजबूत झाली तर रस्त्यावरील खासगी वाहनांची गर्दी कमी होईल, प्रवासाचा खर्च कमी होईल, वाहतूक कोंडीवर नियंत्रण मिळवता येईल आणि वायुप्रदूषण कमी करण्यास मोठी मदत होईल. त्याचबरोबर सर्वसामान्य नागरिकांच्या जीवनमानातही सुधारणा होईल. म्हणूनच आज घोषणापेक्षा कृतीची वेळ आली आहे. सार्वजनिक वाहतूक ही गरिबांची व्यवस्था नसून आधुनिक, शाश्वत आणि पर्यावरणपूरक शहरांची ओळख आहे, हा विचार स्वीकारण्याची गरज आहे. सरकारने सक्षम सेवा द्यावी आणि नागरिकांनी तिचा जाणीवपूर्वक स्वीकार करावा. सार्वजनिक वाहतुकीला खऱ्या अर्थाने प्रोत्साहन दिले, तरच प्रदूषणमुक्त, वाहतूककोंडीमुक्त आणि राहण्यायोग्य शहरांचे स्वप्न साकार होईल.

-श्याम ठाणेदार

दौंड, जि. पुणे

सर्वसामान्य माणूस हाच नारायण सुर्वे यांच्या कवितेच्या केंद्रस्थानी -डॉ. विश्वाधार देशमुख

नांदेड (प्रतिनिधी) – सर्वसामान्य माणसांचे जीवन हाच नारायण सुर्वे यांच्या कवितांचा केंद्रबिंदू होय. त्यांच्या कवितांमध्ये कार्ल मार्क्स, लेनिन आणि पं. नेहरू यांच्यासारखे लोक आपल्याला भेटतात खरे. पण ते त्यांतील नायक नाहीत तर त्यांच्या कवितांचे खरे नायक हे समाजातील शोषित आणि वंचित घटकातील लोक आहेत. या अर्थाने सर्वसामान्य माणूस नारायण सुर्वे यांच्या कवितेच्या केंद्रस्थानी आहे, असे प्रतिपादन नांदेडच्या यशवंत महाविद्यालयाच्या मराठी विभागातील प्राध्यापक आणि मराठी साहित्याचे व्यासंगी अभ्यासक डॉ. विश्वाधार देशमुख यांनी केले आहे.

कविवर्य नारायण सुर्वे यांच्या जन्मशताब्दीनिमित्त नरहर कुरुंदकर प्रगत अध्ययन व संशोधन केंद्राच्या

जाते याची विस्तृत चर्चा डॉ. देशमुख यांनी आपल्या व्याख्यानात केली. सुर्वे यांच्या आधी केशवसुत आणि बा. सी. मढेंकर यांनी मराठी कवितेला एक नवीन वळण दिले असे मानले जाते. केशवसुत यांनी लौकिक प्रश्नांना हात घातला असला तरी त्यांच्या कवितेमध्ये पारलौकिक शरणात आढळते. तर मढेंकरांच्या कवितेमध्ये आपल्याला निराशावाद ठळकपणे आढळतो.

सुर्वे यांच्या कवितेत मात्र लौकिक जीवनातील प्रश्न सामूहिक कृतीद्वारे सुटू शकतात हा आशावाद व्यक्त होतो. तसेच त्यात पारलौकिक शरणात नाही. या अर्थाने नारायण सुर्वे यांनी मराठी कवितेला एक नवीन वळण दिले असे ते पुढे म्हणाले.

नारायण सुर्वे कविता लिहायला लागले त्या काळात मराठी कविता ही कमालीची आत्ममग्न आणि आत्मनिष्ठ झाली होती. त्यामुळे वाचक तिच्यापासून दुरावत चालले होते आणि परिणामतः मराठी कवितेच्या क्षेत्रात एक प्रकारची कोंडी निर्माण झाली होती. सर्वसामान्यांचे जीवन आपल्या कवितेच्या केंद्रस्थानी आणून त्याद्वारे सर्वसामान्य माणसाला सुर्वे यांनी प्रतिष्ठा आणि सन्मान प्राप्त करून दिला. अशा रीतीने त्यांनी मराठी कवितेला समाजसन्मुख केले आणि ही कोंडी फोडली असे डॉ. देशमुख यांनी

यावेळी सांगितले.

याप्रसंगी आपल्या व्याख्यानाच्या शीर्षकाचे स्पष्टीकरण देखील डॉ. देशमुख यांनी दिले. सर्वसामान्यांना जागृण्याचे आणि त्यासाठी संघर्ष करण्याचे बळ तसेच माणुसकीची शिकवण देणाऱ्या संस्था म्हणजे विद्यापीठ होत अशी इथे विद्यापीठाची व्याख्या करता येईल. इथे सर्वसामान्यांना मुक्त प्रवेश असतो. नारायण सुर्वे यांच्या कवितेची नेमकी हीच वैशिष्ट्ये होत. त्यातील भाषा ही सर्वसामान्यांना कळेल अशी आहे तर तिचा आशय त्यांचेच जीवन आहे. या अर्थाने तिच्यामुळे सर्वसामान्यांना कवितेच्या प्रांतात मुक्त प्रवेश मिळतो. विद्यापीठांनी जे कार्य पार पाडायला पाहिजे तेच कार्य सुर्वे यांची कविता पार पाडते. म्हणूनच ते एका अर्थाने लोकविद्यापीठच होय अशी मांडणी त्यांनी यावेळी केली.

रामतीर्थ पोलीस ठाण्याला अखेर २४ तास वीज

सपोनि विक्रम हराळेंच्या पाठपुराव्याला यश; स्वतंत्र डीपीमुळे नागरिकांसह पोलिसांची गैरसोय दूर

नायगावबाजार (प्रतिनिधी) – रामतीर्थ पोलीस ठाण्यात मागील अनेक वर्षांपासून वीजपुरवठ्याच्या अनियमिततेमुळे पोलिसांसह तक्रारदार आणि नागरिकांना मोठ्या अडचणीचा सामना करावा लागत होता. वीज नसल्याने तक्रारदारांना तासन्तास पोलीस ठाण्यात थांबावे लागत होते. रात्रीच्या वेळी तर परिस्थिती अधिकच गंभीर होत असल्याने महिला पोलीस कर्मचारी तसेच इतर कर्मचाऱ्यांनाही अनेक अडचणींवर मात करून कर्तव्य बजावावे लागत होते. अखेर रामतीर्थ पोलीस ठाण्याचे सहायक पोलीस निरीक्षक विक्रम हराळे यांच्या सातत्यपूर्ण पाठपुराव्याला यश आले असून, पोलीस ठाण्यासाठी स्वतंत्र

डीपी मंजूर करून बसविण्यात आली आहे. रामतीर्थ पोलीस ठाण्यात १९९३ पासून वीजपुरवठ्याची समस्या कायम होती. लोडशेडिंग व अपुऱ्या वीजपुरवठ्यामुळे अनेकदा पोलीस ठाण्यातील दैनंदिन कामकाजावर परिणाम होत होता. तक्रारदारांचे जबाब, कागदपत्रांची पूर्तता तसेच एफआयआर नोंदणीसारखी महत्वाची कामेही वीज उपलब्ध नसल्याने खोळंबत होती. त्यामुळे दूरवरून आलेल्या नागरिकांना वीज येण्याची प्रतीक्षा करीत पोलीस ठाण्यात ताटकळत बसावे लागत होते. ही समस्या केवळ पोलिसांची नसून सर्वसामान्य नागरिकांच्या सुरक्षिततेशी आणि तक्रारीच्या

तातडीने निवारणाशी संबंधित असल्याचे लक्षात घेऊन सपोनि विक्रम हराळे यांनी याबाबत गांभीर्याने पुढाकार घेतला. त्यांनी राज्यसभेचे खासदार डॉ. अजित गोपखडे यांच्याकडे स्वतंत्र वीजपुरवठ्याची मागणी केली. खासदार गोपखडे यांनी या मागणीला सहकार्य केले. त्यानंतर जिल्हाधिकारी राहुल कर्डिले यांच्याकडे सातत्याने पाठपुरावा करण्यात आला. या पाठपुराव्याची दखल घेत डीपीटीसी अंतर्गत रामतीर्थ पोलीस ठाण्यासाठी स्वतंत्र डीपी मंजूर करण्यात आली. स्वतंत्र डीपी बसविण्यात आल्याने आता पोलीस ठाण्याला २४ तास वीजपुरवठ्याची सुविधा उपलब्ध झाली आहे.

बारडकर प्राथमिक शाळेत गीता परिवारच्यावतीने गणवेश वितरण

नांदेड (प्रतिनिधी) – गीता परिवार नांदेडच्या वतीने हनुमान पेठ, वजिराबाद येथील कर्मवीर साहेबराव बारडकर प्राथमिक शाळेत विद्यार्थ्यांना गणवेश वितरण करण्यात आले.

कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला दानशूर स्व. शंकरलाल धुत यांना श्रद्धांजली अर्पित करण्यात आली. या कार्यक्रमास प्रमुख अतिथी म्हणून रमेश डागा अध्यक्ष सालासर भजन मंडळ, नांदेड, गंगाप्रसाद तोष्णीवाल प्रसिद्ध उद्योजक, गंगाबिशन कांकर कार्याध्यक्ष, गीता परिवार मराठवाडा तसेच अॅड. सी. बी. दागडिया, अॅड. बी. एच. मिरणे आणि सुनील गडगुणी, नारायण मामडी यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

याप्रसंगी विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक प्रगतीसोबतच त्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी सामाजिक संस्थांनी पुढाकार घेणे गरजेचे असल्याचे गंगाप्रसाद तोष्णीवाल यांनी सांगितले. आजचे विद्यार्थी म्हणजे उद्याचे भविष्य आहेत, संस्कारशील विद्यार्थी घडविणे हे शिक्षकांचे कर्तव्य आहे असे प्रतिपादन रमेश डागा यांनी केले. प्राथमिक शाळेच्या चाळीस विद्यार्थ्यांना गणवेश व शालेय साहित्य पाहुण्यांच्या हस्ते वाटप करण्यात आले.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचलन मुख्या-ध्यापिका चंद्रलेखा फुलसे यांनी केले तर आभार सुनील गडगुणी यांनी मानले व गीता परिवाराच्या कार्याची माहिती सांगितली.

विद्यार्थ्यांनी आपले मूळ संस्कार विसरू नयेत -प्रणिता देवरे चिखलीकर

नांदेड (प्रतिनिधी) – भारताला ऋषीमुनींची हजारो वर्षांची परंपरा आणि गुरुकुल शिक्षण पद्धतीचा वारसा आहे. त्यामुळे आजच्या शाळांमध्ये जरी आधुनिक शिक्षण पद्धती अवलंबली जात असली, तरीही विद्यार्थ्यांनी आपले मूळ आणि आपले संस्कार कधीही विसरता कामा नयेत, असे प्रतिपादन नांदेड जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेच्या नवनिर्वाचित संचालिका सौ. प्रणिताताई देवरे चिखलीकर यांनी केले.

लोहा तालुक्यातील (कापसी गुंफा) येथील वसंत ग्लोबल पब्लिक स्कूल अँड ज्युनियर कॉलेज येथे स्वातंत्र्य दिनानिमित्त शिष्यवृत्ती पात्र विद्यार्थ्यांच्या गुणगौरव आयोजित कार्यक्रमात त्या प्रमुख पाहुण्या म्हणून बोलत होत्या.

सौ. प्रणिताताई देवरे चिखलीकर पुढे म्हणाल्या, अत्यंत ग्रामीण भागात असलेली आपली ही शाळा मोठ्या प्रमाणावर दर्जेदार शिक्षण देऊन अनेक गुणवंत विद्यार्थी घडवत आहे, ही विशेष बाब आहे. या शाळेतील बहुतांश विद्यार्थी शेतकरी कुटुंबातील आहेत. त्यामुळे शिक्षकांनी अधिक मेहनत घेऊन विद्यार्थ्यांना घडवणे हे आपले कर्तव्य आहे.

लागतो, त्याचप्रमाणे विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक आणि संस्कारांचा पाया देखील पक्का असला पाहिजे, असे उदाहरण त्यांनी दिले.

आपण एकीकडे आधुनिकीकरण कडे आणि आधुनिक शिक्षण पद्धतीकडे वाटचाल करत असलो, तरी आपले मूळ, आपले संस्कार विद्यार्थ्यांनी विसरू नयेत याची काळजी घेणे अत्यंत आवश्यक आहे. भारत हा देश इतर देशापेक्षा वेगळा आहे. आपण आपल्या देशाला ‘भारत माता’ म्हणतो, कारण ही संस्कृतीप्रधान भूमी आहे. संस्कृतीच्या जोरावरच भारत इतर देशांपेक्षा वेगळा ठरतो. म्हणूनच अभ्यासाबरोबरच आपल्या संस्कृतीचे रक्षण करणे ही आज आपल्या सर्वांची जबाबदारी आहे, असे आवाहन त्यांनी विद्यार्थ्यांना केले.

जिल्ह्यात भारतीय स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा; ध्वजारोहण व विविध उपक्रम

नांदेड (प्रतिनिधी) – भारतीय स्वातंत्र्य दिनाच्या ८० व्या वर्धापन दिनानिमित्त नांदेड शहरासह जिल्ह्यात विविध ठिकाणी ध्वजारोहण करण्यात आले. तसेच विविध उपक्रमाने भारतीय स्वातंत्र्य दिन मोठ्या उत्साहात साजरा करण्यात आला.

जिल्हा परिषदेत स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा

भारताच्या ८० व्या स्वातंत्र्य दिनानिमित्त नांदेड जिल्हा परिषद कार्यालयाच्या प्रांगणात प्रशासक तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी महेश पाटील यांच्या हस्ते मुख्य ध्वजारोहण समारंभ पार पडला. यावेळी देशभक्तीपूर्ण वातावरणात आणि मोठ्या उत्साहात स्वातंत्र्यदिन साजरा करण्यात आला.

यावेळी अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी सदीप माळोदे, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेचे प्रकल्प संचालक तथा उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी राजकुमार मुक्तावार, मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी महेश देशमुख, महिला व बालकल्याण विभागाचे जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी प्रशांत थोरान, पंचायत विभागाचे उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी डी. बी. गिरी, अमित राठोड, उपायुक्त पशुसंवर्धन डॉ. एस. बी. खुणे, सहायक आयुक्त पशुसंवर्धन डॉ. प्रवीणकुमार घुले, जल जीवन मिशनचे प्रकल्प संचालक मयूरकुमार आंदेलवाड, प्राथमिक शिक्षणाधिकारी वंदना फुटाणे, माध्यमिक

शिक्षणाधिकारी माधव सलगर, कृषी विकास अधिकारी डॉ. निलकुमार ऐवडे, जिल्हा आरोग्य अधिकारी डॉ. संतोष नवले, जलसंधारण विभागाचे प्रभारी कार्यकारी अभियंता अशोक भोजराज, ग्रामीण पाणीपुरवठा विभागाचे कार्यकारी अभियंता राहुल रावसाहेब, व्यंकटराव चव्हाण, नॅट्रॅड खराडे, शिक्षणाधिकारी (नियोजन) दिलीप बनसोडे यांच्यासह विविध विभागांचे अधिकारी व कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

ध्वजारोहणानंतर मुख्य कार्यकारी अधिकारी महेश पाटील यांनी उपस्थितांना तंबाखुमुक्तीची, मृद व जलसंधारण तसेच पॉश कायद्याबाबतची शपथ दिली.

महिला बचत गटांनी तयार केलेल्या उत्पादनांना प्रभावी व्यासपीठ उपलब्ध झाले असून, त्यांच्या उद्योजकतेला प्रोत्साहन मिळाले.

या सोहळ्यात जिल्हा परिषद हायस्कूल (मुलींचे), नांदेड येथील सुमारे ४० विद्यार्थिनींनी उत्साहाने सहभाग नोंदवून कार्यक्रमाची शोभा वाढवली. संपूर्ण कार्यक्रमाचे प्रभावी व सुरेख सूत्रसंचालन पद्माकर कुलकर्णी आणि मिलिंद व्यवहारे यांनी केले.

चतुर्थश्रेणी व एकल महिलांच्या हस्ते ध्वजारोहण

भारत जोडो युवा अकादमीच्यावतीने यावर्षाचा स्वातंत्र्यदिन एका सामाजिक आणि अभिनव उपक्रमाने साजरा करण्यात आला. संस्थेच्या विविध शाखांमध्ये काम करणाऱ्या चतुर्थश्रेणी महिला कर्मचारी तसेच एकल (विधवा/परितृप्त्या) महिलांना सन्मान देत त्यांच्या हस्ते ध्वजारोहण पार पडले.

भारत जोडो युवा अकादमी संचलित साने गुरूजी रुग्णालय व संशोधन केंद्र, साने गुरूजी प्राथमिक शाळा (इंग्रजी मा.) बोधडी, येथील सेविका शारदा बटणे यांच्या हस्ते, साने गुरूजी कला महाविद्यालय (इस्लापूर) येथील सेविका मीराबाई बोगरीर, एम.आय.डी.सी. कोठारी येथील साने गुरूजी इमर्जेन्सी व मल्टिस्पेशलिटी हॉस्पिटल येथे सफाई कर्मचारी तुळसाबाई नैताम व साने गुरूजी रुग्णालय व संशोधन केंद्र किनवट येथे लक्ष्मी अपरेण्टीवार यांच्या हस्ते ध्वजारोहण

करण्यात आले.

समाजात दुर्लक्षित राहिलेल्या घटकांना आणि कष्टकरी महिलांना मुख्य प्रवाहात आणून त्यांचा सन्मान करणे, हा या उपक्रमामागील मुख्य उद्देश होता. ज्या महिला दिवसरात्र संस्थेच्या सेवेत योगदान देतात, त्यांच्याच हस्ते तिरंगा फडकवून संस्थेने सामाजिक संवेदनशीलतेचा नवा आदर्श घालून दिला आहे.

याप्रसंगी भारत जोडो युवा अकादमीचे अध्यक्ष डॉ. अशोक बेलखोडे उपस्थित होते. आपल्या भावना व्यक्त करताना ते म्हणाले की, स्वातंत्र्याचा खरा अर्थ प्रत्येक घटकाला समान सन्मान मिळणे हा आहे. संस्थेचा पाया मजबूत करणाऱ्या आमच्या महिला कर्मचाऱ्यांचा हा सत्कार म्हणजे त्यांच्या कष्टाचा गौरव आहे.

या सोहळ्याला संस्थेतील सर्व डॉक्टर, शिक्षक, इतर कर्मचारी व नागरिक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

पतंजलीतर्फे स्वातंत्र्य दिवस साजरा

नांदेड पतंजली योगपीठ परिवारातर्फे कैलास नगर हनुमान मंदिर ठिकाणी मोठ्या उत्सवात स्वातंत्र्य दिवस साजरा करण्यात आला. प्रथम सर्वनी सकल्प यज्ञ केले. योग विस्तार करणे, प्रत्येक वार्ड/नगर ठिकाणी निशुल्क योग शिबिरे लावणे व घोघरी योग साधना पोहोचण्याचा सकल्प केला. त्यानंतर मान्यवरांच्या हस्ते ध्वजारोहण करण्यात आले व सर्वांना अल्पोपहार देऊन कार्यक्रमाची सांगता झाली.

या प्रसंगी अनिल अमृतवार, पंढरीनाथ कंठेवाड, दत्तत्रय काळे, राम शिवपुनोर, शिवाजीराव शिंदे हळदेकर, सदाशिव बुटले पाटील, शिवाजी पेन्सलवार, हनुमंत ढगे, निळकंठ जाधव, तुळशीराम केरले, किरण मुतेपवार, व्यंकटेश कोटगिरे, सुशे गजे, देवेश सलगरकर, जनाधन आठवले, भारत टेकाळे, भगवान कल्याणकर, राजेंद्र शंकरपुरे, नंदकिशोर गबाळे, दिलीप तिडके, शंकर स्वामी, हरिहर नखाडे, किशन बवार, अशोक पुंडगे, नारायण कुलकर्णी, यश पानपुटे, पंडित पाटील, दिगंबर पाटील, सोपान काळे, अशोक नातेवाड, निवृत्ती रायमुळे, ईश्वर सुरुजुसे, राघव दंडे, रामदास पेंडकर, सुभाष जाधव, श्रीराम मोरे, भारत मोरे, विनोद पाटील, शंकर परकंटे, नामदेव मोहिते,

सुमित कोटगिरे, राजू जोशी, माधव पचलिंग, राजू शेठे, दिलीप आघाव, व्यंकट कल्याणपाड, माधवराव पाटील, शैलेंद्र नावडे, नंदकिशोर, बापूराव मोरे, शामराव कोरेडे, मनोज राठोड, अनिल कदम, अशोक कुरुडे, बालाजी कहाळेकर, भुमना चिंतावार, बालाजी वारकड, संजय चिंचोलकर, नंदिनी चौधरी, सविता गबाळे, उर्मिला साजने, सुनिता आघाव, सुरेखा घोंगरे, स्वाती बेंबरे, सुनंदा बंडे, अर्चना हाडोळीकर, अश्विनी चित्तकेशिवार, भायलक्ष्मी गुंडाप्पा, लक्ष्मीबाई नांगरेवर, सरोजनी गड्डम, जानकी कोलमपल्ली, संगीता पासलवाड, रेखाभाई कुंबालकर, सरोजनी गोपीनार, ललिता रायभोळे, शोभा कांबळे, कल्पना नहारे, सुजाता ढगे, गंगासागर करले, इंदुभाई जोंधळे, प्रतिभा पाटील, प्रभावती करडे, सुनिता ढांगे, मंगला पाटील, श्यामा मालपाणी, सीमा शिक्कवाल, मंगला तोडकर, पार्वतीबाई, ज्योती गिल्ड्रा, दर्शन जैन, सुनिता देशमुख, ताराबाई दळवी, छायाबाई शिरकुले, जयश्री पेन्सलवार, पद्माबाई उपकर, अनिता सोनटके, तुमी वानखेडे आदी मान्यवर उपस्थित होते, असे पतंजली योग परिवाराकडून कळविण्यात आले.

श्री दत्तप्रभू शाळेत स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा

श्री दत्तप्रभू प्राथमिक व उच्च प्राथमिक शाळा, मालेगाव रोड, तरोडा (खु.), नांदेड येथे ‘हर घर तिरंगा’ अभियान व स्वातंत्र्य दिनानिमित्त विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करून स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. सकाळी ७.३० वाजता झेंडावंदनाचा कार्यक्रम संपन्न झाला.

या कार्यक्रमास संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष शिवाजीराव धर्माधिकारी व जयसिंग सर यांची प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थिती होती. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी शाळेचे मुख्याध्यापक महेश धर्माधिकारी होते.

कार्यक्रमाच्या प्रारंभी प्रमुख पाहुणे व अध्यक्ष यांच्या हस्ते महानाथ गांधी व नेताजी सुभाषचंद्र बोस यांच्या प्रतिमेचे पूजन करून पुष्पहार अर्पण करण्यात आला. त्यानंतर प्रमुख पाहुणे शिवाजीराव धर्माधिकारी यांच्या हस्ते ध्वजारोहण करण्यात आले. उपस्थितांनी राष्ट्रगीत व देशभक्तीपर घोषकांनी परिसर दुमदुमून टाकला.

स्मार्ट शेतकरी,
स्मार्ट शेती...

रासायनिक खतांचा कार्यक्षम वापर!

पाणी गुणवत्ता

जमिनीत दिलेली खते पावसाच्या पाण्यात मिसळून नदी, नाले, ओढे आणि तलावामध्ये येतात. त्यामुळे तेथील पाण्यात शेवाळाचे प्रमाण वाढते. पाण्यामध्ये प्राणवायूची कमतरता भासते. त्या ठिकाणची जैवविविधता नष्ट होऊ लागते. पाण्याच्या गुणवत्तेचे रक्षण करण्यासाठी खतांचा अचूक प्रमाणात, अचूक वेळेवर आणि अचूक पद्धतीने वापर करावा. ज्यामुळे अन्नद्रव्यांचे पाण्यात वाहून जाण्याचे प्रमाण कमी होईल.

कृषी उत्पादकता

वनस्पतींची वाढ आणि विकास अन्नद्रव्यांच्या उपस्थितीवर मोठ्या प्रमाणात अवलंबून असतो. अन्नद्रव्यांचे योग्य व्यवस्थापन करून, पिकांना योग्य प्रमाणात आणि वेळेवर आवश्यक घटक मिळू शकतात. याचा थेट परिणाम कृषी उत्पादकतेवर होतो. परिणामी पीक उत्पादन आणि पिकाची गुणवत्ता सुधारते.

संसाधन कार्यक्षमता

अन्नद्रव्यांची कार्यक्षमता वाढविल्यामुळे पिकाची खत मात्रा कमी करता येईल. जमिनीत खतांसोबत जाणारे अनावश्यक घटक कमी होतील. खतांच्या अतिवापरासुळे जमिनीमध्ये असणाऱ्या अन्नद्रव्यांमध्ये अस्तित्वन निर्माण होते, मातीचा ऱ्हास, जलप्रदूषण होते. अन्नद्रव्यांचे संतुलित पद्धतीने व्यवस्थापन करून संसाधनांचे संरक्षण करता येते. पर्यावरणाची हानी कमी होते.

- » जमिनीचे आरोग्य : सुपीकता योग्य राखण्यासाठी अन्नद्रव्य व्यवस्थापन महत्त्वपूर्ण आहे. अयोग्य प्रमाणात अन्नद्रव्यांचा वापर केल्याने जमिनीचे आरोग्य कमी होते. अन्नद्रव्यांच्या वापरात समतोल राखून मातीची रचना, सूक्ष्मजीव क्रियाकलाप आणि एकूण परिसंस्थेचे कार्य टिकून राहू शकते.
- » हवामानातील प्रभाव : शेतामध्ये वापरली जाणारी वेगवेगळी खते विशेषतः नत्रयुक्त व गंधकयुक्त खते नायट्रस ऑक्साईड व डाय-हायड्रोजन सल्फाईड यांसारख्या हरितगृह वायूंचे उत्सर्जन करण्यात योगदान देतात. हा हवामान प्रभाव कमी करण्यासाठी या अन्नद्रव्यांचा वापर कमी करावा. शेतीमधील खतांचे व्यवस्थापन जर योग्य पद्धतीने केले तर शेतीमधून होणारे हरित वायूंचे उत्सर्जन कमी होते.
- » आर्थिक दृष्टिकोन : रासायनिक खतांच्या अत्याधिक वापरामुळे पीक उत्पादकतेमध्ये सुधारणा न होता शेतीखर्चांमध्ये वाढ होते. खतांचे योग्य व्यवस्थापन केल्यामुळे पिकांना खताची मात्रा कमी द्यावी लागते. रासायनिक खतांवरील खर्च कमी होतो.
- » शाश्वत शेती : शाश्वत कृषी पद्धतीमध्ये अन्नद्रव्य व्यवस्थापन महत्त्वाचे आहे. शाश्वततेला प्राधान्य देणारी शेती प्रणाली, उत्पादकता, आर्थिक व्यवहार्यता आणि पर्यावरणीय कारभार यांच्यातील समतोल साधण्याचा प्रयत्न करतात.
- » दीर्घकालीन अन्नसुरक्षा : जागतिक लोकसंख्येच्या सतत वाढीसह प्रभावी अन्नद्रव्य व्यवस्थापनाद्वारे मातीची सुपीकता राखणे आणि वाढवणे आवश्यक आहे. भविष्यातील पिढ्यांसाठी स्थिर अन्नपुरवठा सुनिश्चित करण्यासाठी हे महत्त्वपूर्ण आहे.

कृषी, पर्यावरण विज्ञान आणि मानवी आरोग्यासह विविध क्षेत्रांमध्ये अन्नद्रव्य व्यवस्थापन हा महत्त्वाचा घटक आहे. रासायनिक खतांमधून दिलेल्या वेगवेगळ्या अन्नद्रव्यांची अन्नद्रव्य वापर कार्यक्षमता वेगवेगळी आहे. स्फुरदाची अन्नद्रव्य वापर कार्यक्षमता बहुतांश पिकांमध्ये १५ ते २० टक्के असते. नत्राची कार्यक्षमता भात पिकांमध्ये फक्त ३० ते ४० टक्के आणि इतर पिकांमध्ये ५० ते ६० टक्के असते. पालाशची कार्यक्षमता ६० ते ८० टक्के तर गंधकाची कार्यक्षमता ८ ते १२ टक्के एवढी आहे. सूक्ष्म अन्नद्रव्यांच्यामध्ये फक्त ५ टक्के अन्नद्रव्य वापर कार्यक्षमता आहे. सद्यस्थितीमध्ये मोठ्या प्रमाणात खते वापरूनही बहुतांश वनस्पतींमध्ये नत्र व जस्ताची कमतरता दिसते.

पाणी गुणवत्ता

जमिनीत दिलेली खते पावसाच्या पाण्यात मिसळून नदी, नाले, ओढे आणि तलावामध्ये येतात. त्यामुळे तेथील पाण्यात शेवाळाचे प्रमाण वाढते. पाण्यामध्ये प्राणवायूची कमतरता भासते. त्या ठिकाणची जैवविविधता

नष्ट होऊ लागते. पाण्याच्या गुणवत्तेचे रक्षण करण्यासाठी खतांचा अचूक प्रमाणात, अचूक वेळेवर आणि अचूक पद्धतीने वापर करावा. ज्यामुळे अन्नद्रव्यांचे पाण्यात वाहून जाण्याचे प्रमाण कमी होईल.

मानवी आरोग्य

शेतीतील अन्नद्रव्य व्यवस्थापनाचा पिकांच्या पौष्टिक मूल्यावर थेट प्रभाव पडतो. पिकांमध्ये पोषक तत्त्वांचा योग्य समतोल राखल्याने त्यांची पौष्टिक गुणवत्ता वाढते. जी नंतर सेवन केल्यावर व्यक्तींच्या आरोग्यावर परिणाम करते. रासायनिक खतांच्या अतिरेकी वापरामुळे मानवी आरोग्यावर विपरीत परिणामही होतात. उदा. जर कॅडमियमचा अतिरेक झाल्यास

चेतन संस्थेवर विपरीत परिणाम होतो. बोरॉनचे प्रमाण जास्त झाल्यास लहान बाळांची वाढ थांबते, पोत व किडनीचे आजार उद्भवतात. नत्रयुक्त खतांच्या अतिवापरामुळे जलस्त्रोतांमध्ये जर नायट्रस ऑक्साईडचे प्रमाण जास्त झाले आणि असे पाणी गर्भवती महिलेने पिल्यास त्यांच्या होणाऱ्या बाळाला 'ब्लू बेबी सिंड्रोम' आजारही होऊ शकतो.

नत्रयुक्त खतांची वाढवा कार्यक्षमता

- » खते बियाणे किंवा झाडांच्या मुळांजवळ खोलवर गाडून द्यावीत.
- » पिकांना नत्र देताना एकदम न देता दोन ते तीन वेळा विभागून द्यावीत.
- » नत्र स्थिरीकरण करणाऱ्या जैविक खतांचा वापर करावा.
- » खतांमधून हळुवारपणे अन्नद्रव्य सोडणाऱ्या नत्रयुक्त खतांचा वापर करावा.

पालाशयुक्त खतांची वाढवा कार्यक्षमता

- » पिकांद्वारे उचल केल्या गेलेल्या पालाशच्या एकूण मात्रेपैकी ६० ते ७० टक्के पालाश पिकाच्या पेंढ्यांमध्ये असतो, म्हणून जमिनीमध्ये पालाशचे प्रमाण वाढविण्यासाठी पिकांचे अवशेष जमिनीमध्ये गाडावेत.
- » राखेमध्येही पालाशचे भरपूर प्रमाण असते, म्हणून ही राख शेतामध्ये

- » टाकावी.
- » बटाटे, रताळे पिकास पालाशचे प्रमाण खूप लागते. या पिकांना शिफारशीनुसार खत द्यावे.
- » आम्लधर्मीय वाळूयुक्त जमिनीमध्ये पालाशचे पाण्यासोबत वाहून जाण्याचे प्रमाण जास्त असते, त्यामुळे अशावेळी पालाश खत विभागून दोन ते तीन वेळा द्यावे.

स्फुरदयुक्त खतांची वाढवा कार्यक्षमता

- » माती परीक्षणामधील शिफारशीनुसार स्फुरद द्यावे.
- » ओळीमध्ये लावलेल्या पिकांना स्फुरद देत असताना जमिनीमध्ये गाडले जाईल याची काळजी घ्यावी.
- » पाण्यात विरघळणाऱ्या स्फुरदयुक्त खतांपेक्षा रॉक फॉस्फेट या स्फुरदयुक्त खताला प्राधान्य द्यावे.
- » सेंद्रिय खतांचा वापर वाढवावा. पिकांचे अवशेष शेतामध्येच गाडावेत.
- » तुणधान्य व डाळवर्गीय पीक प्रणालीमध्ये डाळवर्गीय पिकाच्या वेळी आवश्यक प्रमाणामध्ये स्फुरदाची मात्रा द्यावी.

- » स्फुरदाची मात्रा देत असताना आपल्या जमिनीमध्ये स्फुरदाचे प्रमाण किती आहे, हे तपासावे.
- » स्फुरद देण्यासाठी डायअमोनियम फॉस्फेट (डीएपी) ऐवजी सिंगल सुपर फॉस्फेट खताला प्राधान्य द्यावे. ज्यामुळे स्फुरद सोबतच गंधकही पिकाला मिळते.
- » कमी कालावधीच्या पिकांसाठी पाण्यात विरघळणारी स्फुरदयुक्त खते फायदेशीर ठरतात.
- » आम्लयुक्त जमिनीमध्ये जास्त दिवस चालणारे पीक घ्यावयाचे असल्यास रॉक फॉस्फेट आणि बोनमिल वापरावे.

पिकांना खते देण्याच्या योग्य पद्धती!

जमिनीतून खते देण्याच्या पद्धतीमध्ये सेंद्रिय तसेच रासायनिक खते जमिनीत मिसळून देतात, ही खते पाण्यात विरघळल्यानंतर पिकांस लागू पडतात, ही पद्धत जास्त प्रचलित आहे. सेंद्रिय खते (शेणखत, कंपोस्ट खत, गांडूळ खत इ.) पेरणीपूर्वी एक महिना अगोदर फोकून देऊन शेवटच्या कुळवाच्या साह्याने मातीत मिसळतात. पाण्यात अविद्राव्य असणाऱ्या भूसुधारकांसाठी उदा. रॉक फॉस्फेट किंवा चुना शेणखतात मिसळून आम्ल जमिनीत टाकणे तसेच जिप्सम किंवा गंधक शेणखतात मिसळून विस्ल / चोपण जमिनीवर टाकले जाते. जवळ जवळ अंतरावर उभ्या पिकात नत्राची दुसरी मात्रा देण्यासाठी उपयुक्त आणि कमी खर्चिक पद्धती आहे. पण पीक उत्पादनासाठी अकार्यक्षम ठरते. या पद्धतीत नत्राचा जास्त ऱ्हास होतो. स्फुरदाचे स्थिरीकरण जास्त होऊन त्याची पिकाद्वारे उचल कमी होते. खत सर्वत्र समप्रमाणात न पडल्यामुळे पिकाची वाढ सर्व ठिकाणी सारखी होत नाही. तणांचा प्रादुर्भाव वाढून खतांची उपयुक्तता कमी होते.

ओळीत पेरणे...

दोन चाड्याच्या पाभरीने खते व बियाणे एकाच वेळी पेरून दिल्याने खतांची कार्यक्षमता वाढते. दाणेदार खते पेरणीसाठी योग्य असतात. या पद्धतीत खत बियाण्याच्या बाजूला दोन ते तीन सेंटिमीटर आणि खाली दोन ते तीन सेंटिमीटर पडते. त्यामुळे बियाण्यास इजा होत नाही. मुळाद्वारे योग्य प्रकारे शोषण होते, खतांची कार्यक्षमता वाढते. युरिया खत बियाण्यामध्ये मिसळून पेरू नये. उभ्या पिकामध्ये प्रत्येक ओळीच्या एका बाजूला खुरप्याच्या साह्याने उथळ सज्या पाडून किंवा कोली घेऊन खते चालून मातीने बुजवावीत. विशेषतः भाजीपाला पिके, लांब अंतराची पिके उदा. मका, ज्वारी, ऊस, कापूस यांना ही पद्धत उपयुक्त आहे. कोरडवाहू तसेच बागायती शेतीमध्ये पेरणीच्या वेळी दोन चाड्याच्या साह्याने खते पेरून देण्याची पद्धत सर्वात चांगली आहे.

ठिबकद्वारे खते देणे

विद्राव्य खतामध्ये नत्रासाठी युरिया, युरिया फॉस्फेट, स्फुरदासाठी फॉस्फरिक अॅसिड (८५ टक्के) तसेच पालाशसाठी पांढरे तसेच १२:६१:० ०:५२:३४, ०:०:५०, ००:५०:१८, १३:०:४५ इत्यादी विद्राव्य खते ठिबक सिंचनाद्वारे दिल्यास पीकवाढीच्या अवस्थेनुसार अन्नद्रव्यांचे व्यवस्थापन करता येते. जमिनीचे रासायनिक गुणधर्मही चांगले राहतात, कारण ही खते १०० टक्के पाण्यात विरघळणारी असतात. ही पद्धत विशेषतः नगदी पिके, ऊस, आले, हळद, भाजीपाला, फळपिके इत्यादीसाठी ठिबक सिंचनाची सोय असल्यामुळे फायदेशीर आहे.

फवारणीद्वारे खते देणे...

काही वैशिष्ट्यपूर्ण परिस्थितीतच उभ्या पिकावर फवारणीद्वारे खते दिली जातात. ही पद्धत पहिल्या पद्धतीस पूरक म्हणून वापरावी. फवारणीतून उभ्या पिकास नत्र, हे युरिया खतातून १-२ टक्क्यांपर्यंत फवारावे, कपाशीवर २ टक्के डीएपीची फवारणी बोंडे बोराएवढी असताना करावी. सल्फेट ऑफ पोटाॅश १ ते २ टक्क्यांपर्यंत पिकावर फळवाढीच्या अवस्थेत फवारल्यास नत्राचे नियोजन चांगले होऊन फळे लवकर पक्व होतात. फळाच्या गुणवत्तेसाठी पोर्टॅशियम शोनाइटची (१ टक्का) फवारणी करावी. तांबड्या जमिनीत कॅल्शियमची कमतरता असल्याने पिकावर कॅल्शियम नायट्रेट (०.५ ते १.० टक्का) फवारणी करावी तसेच चुनखडीयुक्त जमिनीत मॅग्नेशियम सल्फेटची (०.५ टक्का) फवारणी करावी. सूक्ष्मअन्नद्रव्ये

लोह, जस्त, बोरॉनसाठी अनुक्रमे चिलेटेड-लोह (०.१५ टक्का), चिलेटेड-जस्त (०.२० %टक्का), बोरीक अॅसिडची फवारणी (०.५ टक्का) पिकावर कमतरतेनुसार करावी. मात्र या फवारण्या तीव्र उन्हाच्या अगोदर सकाळी

११ वाजेच्या आत किंवा संध्याकाळी ४ नंतर वारा नसताना करावी. अन्नद्रव्यांच्या विशेषतः सूक्ष्म अन्नद्रव्यांच्या फवारणीत कोणत्याही प्रकारचे कीटकनाशक अथवा बुरशीनाशक मिसळू नये.

बीजप्रक्रियेद्वारे तसेच मुळावर जिवाणू खतांची प्रक्रिया

- » नत्र स्थिर करणारे जिवाणू खते पावडर किंवा द्रवरूप स्वरूपात बियाण्यास चोळून अन्नद्रव्यांची कार्यक्षमता वाढविता येते. तुणधान्यासाठी अॅझोटोबॅक्टर (२५ ग्रॅम किंवा मिलि, प्रति १० किलो बियाण्यास), कडधान्ये पिकासाठी रायझोबियम (२५ ग्रॅम किंवा १ मिलि, प्रति १० किलो बियाण्यास) ऊस बेणे प्रक्रियेसाठी अॅसिटोबॅक्टर (२.५ लिटर /५०० लिटर पाणी) याप्रमाणे वापर केल्यास ऊस पिकास ४० ते ५० टक्के नत्राचा पुरवठा होऊन १० ते २० टक्के उत्पादनात

- » वाढ होते. तसेच निळे हिरवे शेवाळ भात पिकासाठी चिखलणीत वापरावे.
- » चुनखडीयुक्त जमिनीत स्फुरदयुक्त खते शेणखतात मुरवून दिल्यास स्थिर स्फुरद उपलब्ध होण्यास मदत होऊन मुळ्यांची वाढ चांगली होते. स्फुरद विरघळविणाऱ्या (पीएस्बी) या जिवाणू खतांचा वापर केल्यास (बीजप्रक्रिया २५ मिलि किंवा ग्रॅम प्रति १० किलो बियाणास) स्फुरदयुक्त खतांतील स्फुरदाची जमिनीतील उपलब्धता वाढते. मायकोरायझा जिवाणूमुळेही

- » जमिनीतील स्फुरदाची उपयुक्तता वाढविता येते.
- » भाजीपाला पिकांमध्ये लावणीसाठी आणलेल्या रोपांच्या मुळ्या अॅझोस्पिरिलियम सारख्या जिवाणूंच्या घट्ट द्रावणात लागणीपूर्वी दहा मिनिटे बुडवून लागवड केल्यास अन्नद्रव्यांची कार्यक्षमता वाढते. या सर्व जिवाणू खतांचा वापर बीजप्रक्रिया करून रासायनिक खतामध्ये १५ ते २० टक्के बचत होऊन पिकांच्या उत्पादनात १० ते १५ टक्के वाढ होते.

खते योग्य खोलीवर देणे...

पाण्यात विरघळणारी खते पृष्ठभागावर न पसरविता ती जमिनीत मोगड्याच्या साह्याने १० ते १५ सेंमी खोलीवर आंतरपिकांना देतात किंवा ऊस, कापूस, भाजीपाला पिकांना अर्धा फूट बाजूने कुदळीच्या साह्याने कोली घेऊन खत मातीआड करतात. खतामधील अन्नघटक क्रियाशील मुळांच्या सान्निध्यात आल्यामुळे अन्नद्रव्यांची कार्यक्षमता वाढते. नत्राचा ऱ्हास कमी होतो, स्फुरदाचे स्थिरीकरण कमी होते. ही पद्धत पेरणीपूर्वी तसेच पेरणीनंतर खते देण्यासाठी वापरता येते. अविद्राव्य रासायनिक खते आणि जमीनसुधारक यांच्यासाठी ही पद्धत वापरू नये.

आळे पद्धत

ही पद्धत बांगडी पद्धतीसारखी आहे फक्त आळे मात्र कमी खोलीचे असते. ही पद्धत विशेषकरून फळझाडे, फळभाज्या, पुष्पशेतीसाठी वापरतात. फळझाडांची दुपारी १२ वाजता जी सावली पडते त्याच्या आतील बाजूने ९ इंच चर काढून त्यामध्ये सेंद्रिय व रासायनिक खत देऊन चर मातीने झाकून टाकावेत.

ब्रिकेटच्या स्वरूपात खतांचा वापर

भात पिकासाठी युरिया-डीएपी ब्रिकेटचा वापर फायदेशीर दिसून आला आहे. साधारणतः २.७ ग्रॅमच्या उशीच्या आकाराच्या ब्रिकेट तयार करतात. युरियाचे प्रमाण ६० टक्के अधिक डीएपीचे प्रमाण ४० टक्के असे एकत्र करून यंत्रामध्ये टाकतात. यातून ब्रिकेट तयार होते. भात पिकासाठी हेक्टरी १७० किलो प्रति हेक्टरी दिल्यास ५९ किलो नत्र व ३१ किलो स्फुरद प्रति हेक्टरी ब्रिकेटद्वारे दिले जाते, त्यामुळे रासायनिक खतात ४० टक्के बचत होते. भात लावणीच्या वेळी दर चार ओळींच्या मधोमध

हाताने एक ब्रिकेट गोळी ८ ते १० सेंमी खोलवर खोचवी. ब्रिकेटचा वापर ऊस खोडवा व्यवस्थापन तसेच भाजीपाला पिकांनाही केल्यास फायदेशीर ठरतो. खतांची कार्यक्षमता वाढण्यास मदत होईल. ब्रिकेटचा वापर इतर बागायती पिकांमध्ये फायदेशीर दिसून आला आहे. पिकामध्ये ब्रिकेट वापरावयाचे असल्यास पारंपरिक लागण पद्धतीत थोडा बदल करून पिकांची लागण ब्रिकेटजवळ कशी येईल त्याप्रमाणे ओळीतील व रोपांतील अंतर बदलवे लागते.

३०० कोटींच्या टेंडरचे आमिष, विभागीय आयुक्तांची डिजिटल स्वाक्षरी अन् राजमुद्रेचा वापर

कुंभमेळ्याच्या बनावट वर्क ऑर्डरद्वारे व्यावसायिकाला ३५ लाखांचा गंडा

नाशिक (प्रतिनिधी)– कुंभमेळ्याच्या कामांच्या नावाने बनावट वर्क ऑर्डर आणि शासकीय कागदपत्रे तयार करून फसवणूक केल्याचा आणखी एक प्रकार समोर आला आहे. कुंभमेळ्यासाठी रस्त्यांच्या कामाची तब्बल ३०० कोटी रुपयांची बनावट टेंडर प्रक्रिया दाखवून काम मिळवून देण्याचे आमिष दाखवत मालेगाव येथील एका व्यावसायिकाची तब्बल ३५ लाख रुपयांची फसवणूक केल्याचा आरोप आहे. या प्रकरणी नाशिकरोड पोलीस ठाण्यात गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

या प्रकरणात संशयितांनी बनावट शासकीय लेटरहेड, बनावट वर्क ऑर्डर, विभागीय आयुक्तांची डिजिटल स्वाक्षरी

तसेच राजमुद्रेचा वापर केल्याचा आरोप आहे. विशेष म्हणजे, कुंभमेळ्या प्राधिकरणाचे अध्यक्ष डॉ. प्रवीण गेडाम यांच्या नावाने बनावट डिजिटल स्वाक्षरीचा वापर करण्यात आल्याचेही तपासात समोर आले आहे.

याबाबत मिळालेल्या माहितीनुसार, कुंभमेळ्यासाठी रस्त्यांच्या कामासाठी तब्बल ३०० कोटी रुपयांची टेंडर प्रक्रिया सुरू असल्याचे भासवण्यात आले. संबंधित व्यावसायिकाला या कामामध्ये मोठे कंत्राट मिळवून देण्याचे आमिष दाखवण्यात आले. त्यासाठी बनावट शासकीय कागदपत्रे आणि वर्क ऑर्डर तयार करून त्याच्यावर विश्वास निर्माण करण्यात आला. याच बनावट कागदपत्रांच्या आधारे व्यावसायिकाकडून तब्बल ५०

लाख रुपये घेण्यात आल्याचा आरोप आहे. मात्र, त्यापैकी १५ लाख रुपये संशयितांनी परत केले.

उर्वरित ३५ लाख रुपये परत न केल्याने व्यावसायिकाला आपली फसवणूक झाल्याचा संशय आला. त्यानंतर या प्रकरणाची तक्रार पोलिसांकडे करण्यात आली. या प्रकरणातील कागदपत्रांची तपासणी केली असता नाशिक महापालिकेच्या टेंडर नोटीस क्रमांकाचा वापर करून बनावट वर्क ऑर्डर तयार केल्याचा संशय समोर आला. तसेच शासकीय कार्यालयांशी संबंधितअसल्याचेभासवण्यासाठी लेटरहेड, डिजिटल स्वाक्षरी आणि राजमुद्रेचा वापर करण्यात आल्याचे तपासात समोर आले आहे.

या प्रकरणात जळगाव जिल्ह्यातील जामनेर येथून आतापर्यंत सहा संशयितांना पोलिसांनी अटक केली आहे. तन्मय महाजन, नरेंद्र महाजन, शेख अहमद शेख, अब्दुल रईस शेख, शकील अहमद शेख आणि मोहम्मद वसीम अब्दुल गफ्फार अशी अटक करण्यात आलेल्या संशयितांची नावे आहेत. सहा संशयितांची पोलीस कोठडी मुदत आज संपणार असून, त्यांना न्यायालयात हजर केले जाणार आहे. या संपूर्ण प्रकरणामगे आणखी कोणाचा सहभाग आहे का, बनावट कागदपत्रे नेमकी कुठे तयार करण्यात आली, तसेच या माध्यमातून आणखी किती जणांची फसवणूक करण्यात आली आहे, याचा तपास पोलिसांकडून सुरू आहे.

नवनाथ वाघमारेंवर जालन्यात गुन्हा दाखल

मुंबई (प्रतिनिधी) –मराठा समाजातील महिलांविषयी केलेल्या आक्षेपाहै वक्तव्याप्रकरणी ओबीसी आंदोलक नवनाथ वाघमारे यांच्यावर गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. पुण्यातील एका यु-ट्यूब चॅनलला दिलेल्या मुलाखतीमध्ये नवनाथ वाघमारे यांनी वादग्रस्त वक्तव्य करून समाजाच्या आणि महिलांच्या भावना दुखावल्या प्रकरणी शहरातील जालना पोलीस तक्रार देण्यात आली होती. यावेळी मराठा समाज बांधवांनी वाघमारे यांच्या विरोधात घोषणाबाजी करत गुन्हा दाखल करण्याची मागणी केली. यानंतर दोन समाजांविषयी वादग्रस्त वक्तव्य आणि महिलांना लज्जा वाटेल असे वक्तव्य केल्याप्रकरणी कदीम

जालना पोलीस ठाण्यात गुन्हा दाखल करण्यात आल्याची माहिती जालन्याचे पोलीस उपअधीक्षक अनंत कुलकर्णी यांनी दिली.

नवनाथ वाघमारे यांनी यु-ट्यूब चॅनलला दिलेल्या मुलाखतीत ओबीसी नेत्यांच्या कुटुंबातील आंतरजातीय विवाहांचा उल्लेख केला होता. ओबीसी नेत्यांची गोंडस मुले पाहून मराठा समाजाच्या तरुणी घरात घुसतात. स्वतः बावनकुळे यांनी सांगितले की, माझी सून मराठा आहे. माझी बायको कुणबी आहे. त्यांच्या घरात सगळे सोयरे घुसले असतील. फक्त बावनकुळे यांच्याच नाही तर अनेक मंत्र्यांच्या घरात मराठ्याच्या मुली घुसल्या आहेत.

टी.सी. हरवली

माझी रतुजा जळबा पांडांगळे या नावाची बारावी (बिज्ञान) पासची टी.सी.व माकेंमेमो कंधार ते नांदेड प्रवास करत असताना हरवली आहे. कुणास सापडल्यास खालील पत्त्यावर आणून द्यावी योग्य ते बक्षीस दिले जाईल.-
संपर्क पत्ता –
रुतुजा जळबा पांडांगळे रा. कौठा (नविन) , नांदेड मो.नं. ९५१८९१९३१

Change In Name

My old Name is **SAMRIN FATEMA** Which now I am Changing as New Name **SAMRIN FATEMA SHAIKH FAYAZ**. Henceforth my all correspondence will be done as per my new name. Please consider the name
Address :- SHAIKH MANZIL, NOOR NAGAR, AT POST SONKHED, TQ. LOHA, DIST. NANDED- 431708 Mob: 9665263436

Change In Name

My Old Name is **MOHAMMED AFZAL SAYA** which now I am changing as New Name **MOHAMMED AFZAL MOHAMMED ISMAIL**. Hence forth my all Correspondence will be done as per my new name. Please Consider the Same.
MOHAMMED AFZAL MOHAMMED ISMAIL
Address : 61 / 1 , Behind Shahi Masjid , Magalwara ,PARBHANIMAHARASHTRA 431401 Mob. No.- 9175530016

Change In Name

My old Name is **SHAIKH ABDUL MUJEEB** Which now I am Changing as New Name **ABDUL MUJEEB ABDUL KAREEM** . Henceforth my all correspondence will be done as per my new name.Please consider the name
Address: H.No. 5-1-138, Killa Road, Jama Masjid, Nanded 431604
Mo.No. 8329008510

Change In Name

My old Name is **SEEMA FATEMA MOHAMMAD SAAJID** Which now I am Changing as New Name **SEEMA FATIMA SAMI ULLA KHAN**. Henceforth my all correspondence will be done as per my new name.Please consider the name
Address: H.No. 1-23-26, 5B, Plot No. 11, Officer Colony, Sangvi, Al Rizwan High School, Taroda Bk. Nanded 431605 Mo.No. 9049778767

तामिळनाडू सर्वाधिक कर्जबाजारी

तर महाराष्ट्र दुसऱ्या क्रमांकावर

नवी दिल्ली (प्रतिनिधी) – राज्यांवरील वाढत्या कर्जाचा गंभीर प्रश्न समोर आला असून, तामिळनाडूवर सर्वाधिक १०.४२ लाख कोटीचे, तर पाटोपाठ महाराष्ट्रावर ९.३७ लाख कोटीचे कर्ज आहे.

उ. प्रदेश ८.८३ (लाख कोटी), कर्नाटक ८.१४, पश्चिम बंगाल ७.९०, पंजाब ४.१३, तर हस्त्याणावर ४.०२ लाख कोटीचे कर्ज आहे. अनेक राज्यांनी कर्जाच्या मर्यादा ओलांडल्या आहेत. दोन वर्षात काही राज्यांच्या कर्जात २० ते २५ टक्क्यांनी वाढ तर काही राज्यांनी अर्थसंकल्पाबाहेरही कर्ज उभारले आहे.

२८ राज्यांवरील एकत्रित कर्ज ३१ मार्च २०२६ रोजी तब्बल ११० लाख कोटी रुपयांवर पोहोचले आहे. ही पातळी परतेफेडीसाठी चिंताजनक आहे. राज्यांच्या वाढत्या कर्जाबाबत केंद्र सरकारने चिंता व्यक्त केली असून, या कर्जाचा वापर उत्पादक मालमत्ता उभारण्याऐवजी नियमित महसुली खर्चासाठी होत असल्याचे केंद्राचे म्हणणे आहे. कर्जाची रक्कम उपभोगावरील खर्च, वेतन आणि कल्याणकारी योजनांसाठी वापरली जात असल्याचे दिसत आहे.

कर्जाचा मोठा भार असलेल्या काही राज्यांचे दर्डोई उत्पन्न मात्र तुलनेने चांगले आहे. २८ राज्यांमध्ये कर्नाटकरूपे दर्डोई उत्पन्न सर्वाधिक ४.३३ लाख, तेलंगणा ४.१८ लाख, तामिळनाडू ४.०८ लाख, गुजरात ३.५७ लाख आणि महाराष्ट्रात हे उत्पन्न ३.४७ लाख रुपये आहे. बिहारचे दर्डोई उत्पन्न सर्वात कमी ७६ हजार ३०० रुपये आहे.

मुंबई ते बंगळुरू ५ तासांत तर पुणे ते छत्रपती संभाजीनगर २ तासांत प्रवास, गडकरींचा मास्टर प्लॅन!

पुणे (प्रतिनिधी) – पुणे ते छत्रपती संभाजीनगर हा प्रवास अवघ्या दोन तासांत पूर्ण व्हावा, हे माझं स्वप्न असून त्यासाठी शानदार महामार्ग विकसित केला जात आहे, अशी घोषणा केंद्रीय रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्री नितिन गडकरी यांनी केली. या सहापदरी महामार्गामुळे पुणे ते छत्रपती संभाजीनगर आणि तिथून पुढे नागपूरपर्यंतचा प्रवास अत्यंत जलद आणि सुलभ होणार असून त्यासाठी विमानाची गरज नसले असंही गडकरी म्हणाले. तसेच मुंबई ते बंगळुरू हा प्रवास पाच तासात होईल, असे रस्ते बनवण्यात येत असल्याचं गडकरींनी सांगितलं. पुण्यात आयोजित एका कार्यक्रमात ते बोलत होते.

यावेळी बोलताना गडकरी यांनी सांगितले की, पुण्यात सध्या वाहतूक कोंडी आणि प्रदूषणाची मोठी समस्या निर्माण झाली आहे. यावर मात करण्यासाठी येत्या दोन वर्षांत पुणे आणि आसपासच्या परिसरासाठी तब्बल ६० हजार कोटी रुपयांच्या विविध रस्ते प्रकल्पांची कामे केली जाणार आहेत. यामध्ये ३१ हजार ६०० कोटी रुपयांच्या शिस्तर ते पुणे प्रकल्पाचाही समावेश आहे.

गडकरी यांनी पुण्यातील वाहतूक कोंडी फोडण्यासाठी अनेक महत्त्वाच्या प्रकल्पांची माहिती दिली. हडपसर–यावत मार्गासाठी ५,२६५ कोटी रुपये, तळेगाव–चाकण–शिरापूर या ५३

किमीच्या टप्प्यासाठी ४ हजार कोटी रुपये, तर शिस्तर ते संभाजीनगर १९२ किमी मार्गासाठी १५ हजार कोटी रुपये मंजूर करण्यात आले आहेत. याशिवाय खेड ते नाशिक फाटा ३० किमीसाठी ८ हजार कोटी, रावेत ते नन्हे ६ हजार कोटी आणि पुणे ते सोलापूर मार्गासाठी ८ हजार कोटी रुपयांचा निधी देण्यात आला आहे.

रस्ते जाळ्याच्या विस्ताराबाबत बोलताना गडकरी म्हणाले की, अटल सेतू ते पागोटे चौक आणि तिथून पुढे पुण्यापर्यंत एक नवीन रस्ता विकसित केला जात आहे. या मार्गावरून पुढे बंगळूरूपर्यंत अवघ्या पाच तासांत पोहोचता येईल अशी व्यवस्था उभारली जात आहे. तसेच शिळफाटा ते पनवेल आणि जुन्या पुणे–मुंबई हायवेच्या सुधारणेवर लक्ष केंद्रित करण्यात आले असून त्यासाठी ६० हजार कोटी रुपये मंजूर करण्यात आले आहेत.

इन्फ्रास्ट्रक्चर क्षेत्रात आधुनिक तंत्रज्ञान आणि एआयच्या वापराचा पुनरुज्चार गडकरींनी केला. सॅटेलाईटशी थेट जोडलेली वाहने रस्त्यांमधील त्रुटी आणि डिफेक्ट त्वरित शोधून काढतील, असे त्यांनी स्पष्ट केले. तसेच, पूर्वी मुंबई–पुणे प्रवासासाठी ६ ते ७ तास लागायचे, मात्र नवीन महामार्गामुळे हा वेळ दोन-अडीच तासांवर आला. चांगल्या दर्जाच्या रस्त्यांच्या सुविधा मिळवण्यासाठी टोल तर द्यावाच लागेल, असे मतही त्यांनी टोलच्या मुद्द्यावर व्यक्त केले.

महाराष्ट्र शासन गोदावरी मराठवाडा पाटबंधारे विकास महामंडळ, छत्रपती संभाजीनगर कार्यकारी अभियंता, नांदेड पाटबंधारे विभाग (दक्षिण) नांदेड पता: भगोलेयनगर, नांदेड-४३१६०५ ई-मेल : ecnidnnd@rediffmail.com ई निविदा सूचना क्र. ०१ सन २०२६-२७			
महाराष्ट्र राज्याच्या भा.राज्यपालांच्या वतीने कार्यकारी अभियंता, नांदेड पाटबंधारे विभाग (दक्षिण) नांदेड, जलसंपदा विभाग, महाराष्ट्र शासन हे सक्षम निविदाकारांकडून खालील कामा करिता ई-निविदा प्रणालीद्वारे (ऑनलाईन) निविदा मागवित आहेत. निविदा कागदपत्रे शासनाचे संकेतस्थळ https://mahatenders.gov.in वॅबनुड डाऊनलोड करण्यात यावीत. सर्विस्तर निविदा सूचना व ई-निविदेबाबत सर्व माहिती शासनाच्या संकेतस्थळावर व विभागोपय कार्यालयाच्या सूचना फलकावर उपलब्ध आहे. निविदा स्वीकारण्याचा अयद्या नाकारण्याचा अधिकार कार्यकारी अभियंता, नांदेड पाटबंधारे विभाग (दक्षिण) नांदेड, यांना राखून ठेवला आहे. अट असलेली निविदा स्वीकारली जाणार नाही. सदर निविदा सूचनेमध्ये काही बदल होत असल्यास https://mahatenders.gov.in या संकेतस्थळावर कळविण्यात येईल.			
अ.क्र	कामाचे नंभ	जिल्हा	निविदेची अंदाजित किंमत (वस्तू व सेवा कर वाढवून) रु.लक्ष
१	२	३	४
१	मानार प्रकल्प पाटबंधारे उपविभाग,बांरुळ ता.कंधार जि.नांदेड अंतर्गत कालवा. कालवा संरचना तसेच अनुषंगिक कामांची दुरुस्ती, पुनर्संयपना व देखभाल करणे.	नांदेड	४८९.१३
२	उच्च मानार धरण, ता. कंधार,जि.नांदेड येथील धरणनाथा,पोहच रस्ता व धरण भराव्याचे देखभाल व दुरुस्ती तसेच चेन लिंक फेन्सिंग व रेलिंग करण्याचे काम	नांदेड	४०७.३३
ई-निविदा उपलब्ध कालावधी : दिनांक १८/०८/२०२६ ते दिनांक २५/०८/२०२६ ई-निविदा उघडण्याचा दिनांक : २७/०८/२०२६ (राखप असल्यास)			
जा.क्र. नांपावि(द.)नां/लेखा-४/१६५८/२०२६ दिनांक -२५/०८/२०२६ कार्यकारी अभियंता यांचे कार्यालय नांदेड पाटबंधारे विभाग (द.) नांदेड			
(श्री.प्र.धोरात) कार्यकारी अभियंता नांदेड पाटबंधारे विभाग (द.) नांदेड			

Change In Name

My old name is Mohammed Ishrat Ahmed, H.No.1-3-441, Shivaji Nagar, Nanded Tq & Dist. Nanded-431602 [M.S.] which now I am changing as new name Mohammed Ishrat Ahmed Mohammed Khaja, H.No.1-3-441, Behind Masjide Abedin, Nai Abadi, Galli No.20, Nanded [Post office Shivaji nagar], Nanded PO.Nanded Dist. Nanded, Maharashtra-431601 Henceforth my all correspondence will be done as per my new name. Please consider the same.

Sign by -
Mohammed Ishrat Ahmed Mohammed Khaja, H.No.1-3-441, Behind Masjide Abedin, Nai Abadi, Galli No.20, Nanded [Post office Shivaji nagar], Nanded PO.Nanded Dist. Nanded, Maharashtra-431601

Change In Name

My old name is **TOTAWAD MALTI SHANKARRAO** which I have now changed as new name: **Zariwad Malati (Aruna) Dattatraya** so henceforth all my corre spondence will be done under my new name please consider it.
Signed by : Zariwad Malati (Aruna) Dattatraya 'Sai Shradha Nivas' Samarthnagar Nanded Mo. 9595868278

Change In Name

My old Name is **HEENANAAZ ABDUL GANI** Which now I am Changing as New Name **HINA NAAZ MOHAMMAD ABDUL QUDDUS**. Henceforth my all correspondence will be done as per my new name.Please consider the name
Address: H.No. 5-2-12, Behind Fateh Buruj, Masjid Fateh Buruj, Nanded 431604 Maharashtra

Change In Name

My old Name is **FARZANA TABASSUM** Which now I am Changing as New Name **FARZANA TABASSUM ABDUL MUJEEB**. Henceforth my all correspondence will be done as per my new name.Please consider the name
Address: H.No. 7-3-311/10, Mafco Road 1, Minar Masjid, Sai Nagar, Nanded 431604 Mo.No. 8329008510

जाहीर प्रगटन

याद्वारे प्रगटन देण्यात येते की, अर्जदार मृत्युंजय भगवानराव येवतीकर वय ५८ रा. राजगड नगर, तरोडा बु. नांदेड मो. नं. ९९६०२१८०१४ यांनी दिनांक २०.०५.२०२६ रोजी तहसिल कार्यालय, नांदेड येथे त्यांचे मृत्युचे प्रमाणपत्र मिळण्यासाठी आदेश होणे करीता मागणी केलेली आहे.

मृत्यु झालेल्यांचे नांव प्रभावती भगवानराव येवतीकर यांचा राहते घर राजगड नगर, तरोडा बु. नांदेड या ठिकाणी दिनांक १८.०३.२०१९ या दिवशी मृत्यु झाला असून मृत्यु प्रमाणपत्र मिळणे करीता आदेश होणेसाठी दि. २०.०५.२०२६ रोजी तहसिल कार्यालय, नांदेड येथे अर्ज सादर केलेला आहे.

वरील मृत्यु दिनांकाबाबत कोणाचा आक्षेप असल्यास हे प्रगटन प्रसिध्द झालेपासून पंधरा (१५) दिवसाच्या आत आपला लेखी आक्षेप तहसिल कार्यालय, नांदेड येथे सादर करावा. दिलेल्या मुदतीनंतर आक्षेपाचा विचार केला जाणार नाही.

तहसिलदार नांदेड

